

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

DRUGO ODJELJENJE

PREDMET PETROVIĆ I DRUGI protiv CRNE GORE

(Predstavka br. 18116/15)

PRESUDA

STRAZBUR

17. jul 2018. godine

PRAVOSNAŽNA

3. decembar 2018.godine

Ova presuda će postati pravosnažna pod okolnostima predviđenim članom 44 stav 2 Konvencije. Može biti predmet redakcijske izmjene.

U predmetu Petrović i drugi protiv Crne Gore,

Evropski sud za ljudska prava (Drugo odjeljenje), na zasjedanju Vijeća u sastavu:

Roberto Spano, *predsjednik*,
Ledi Bianku,
Nebojša Vučinić,
Paul Lemmens,
Valeriu Griţco,
Jon Fridrik Kjølbro,
Stéphanie Mourou-Vikström, *sudije*,

i Stanley Naismith, *registrar Odjeljenja*,

Na vijećanju na zatvorenoj sjednici održanoj 26. juna 2018. godine,
donosi sledeću presudu koja je usvojena tog dana:

POSTUPAK

1. Predmet je pokrenut predstavkom (br. 18116/15) protiv Crne Gore koju su podnijeli Sudu na osnovu člana 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i sloboda (u daljem tekstu “Konvencija”), četiri državljanina Crne Gore, g-din Božidar Petrović (u daljem tekstu “prvi podnosilac predstavke”), g-đa Alma Kuzmanović (u daljem tekstu “druga podnositeljka predstavke”), g-đa Kristina Petrović (u daljem tekstu “treća podnositeljka predstavke”) i g-din Željko Petrović (u daljem tekstu “četvrti podnosilac predstavke”).

2. Podnosiocima predstavke je zastupao g-din V. Vuleković, advokat iz Kotora. Vladu Crne Gore (u daljem tekstu „Vlada“) je zastupala njihova zastupnica, g-đa V. Pavličić.

3. Podnosioci predstavke su naveli da je njihovo zemljište *de facto* eksproprisano bez bilo kakve nadoknade i da su odluke sudova u tom smislu bile proizvoljne.

4. Dana 12. januara 2017. godine predstavka je komunicirana Vladi.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

5. Podnosioci predstavke su rođeni 1956. godine, 1952. godine, 1975. godine i 1980. godine. Prvi podnosilac predstavke živi u Tivtu, a drugi, treći i četvrti podnosilac predstavke žive u Kotoru.

6. Okolnosti predmeta, kako su navele strane, mogu biti sumirane kako slijedi.

7. Dana 1. septembra 2009. godine prvi i drugi podnosilac predstavke i otac trećeg i četvrtog podnosioca predstavke su pokrenuli građanski postupak protiv države tražeći da im se prizna pravo upisa vlasništva na dvije parcele u zoni morskog dobra. Tvrdili su, konkretno, da je sporno zemljište bilo vlasništvo njihovog oca, ali da je bez ikakvog zakonskog osnova država upisana kao vlasnik u Katastru nepokretnosti, i da oni treba da budu proglašeni vlasnicima kao pravni sljedbenici njihovog oca.

8. Dana 2. marta 2010. godine, Uprava za nekretnine, područna jedinica Tivat, postupajući po zahtjevu prvog podnosioca predstavke, donijela je odluku kojom se odobrava podjela susjedne parcele na dva dijela, šume u zoni morskog dobra, čiji je vlasnik tada bila Opština. Opština je ostala upisana kao vlasnik jednog dijela, dok je drugi dio upisan na ime pretka podnosioca predstavke (oca prvog i drugog podnosioca predstavke i djeda trećeg i četvrtog podnosioca predstavke).

9. Dana 21. novembra 2011. godine, nakon vraćanja na ponovno postupanje, Osnovni sud u Kotoru je presudio protiv prvog i drugog podnosioca predstavke i oca trećeg i četvrtog podnosioca predstavke. Sud je utvrdio da je sporno zemljište zaista bilo u vlasništvu njihovih predaka, konkretno njihovih oca, djeda i pradjeda, ali da nijesu dokazali da su ga naslijedili kada je njihov poslednji predak preminuo 1997. godine. Konkretno, sud je smatrao da je sporno zemljište bilo u zoni morskog dobra i da je na osnovu toga bilo državna imovina na osnovu člana 4 Zakona o morskom dobru iz 1992. godine i "člana 13 i ostalih članova" Zakona o državnoj imovini (vidjeti donje stavove 21 i 24) i da tužioci ne mogu tražiti pravo imovine nad takvim zemljištem. Sud se nije pozvao na član 30 Zakona o morskom dobru (vidjeti donji stav 22). Kada su u pitanju tvrdnje države da je zemljište nacionalizovano, sud je primijetio da se ne može razjasniti sadržaj odluka na koje se država pozvala. Konkretno, Državni arhiv je obavijestio sud 4. oktobra 2010. godine i 26. avgusta 2011. godine da se spisi predmeta i odluke Dn 428/90 i Dn 615/92, na koje se pozivala država, nijesu pronađene u toj instituciji. Konačno, sud je smatrao da je odluka Uprave za nekretnine od 2. marta 2010. godine (vidjeti gornji stav 8) bila "bez posebnog uticaja" s obzirom da se odnosi na različitu parcelu koja nije bila predmet ovog postupka.

10. Prvi i drugi podnosilac predstavke i otac drugog i trećeg podnosioca predstavke su u svojoj žalbi potvrdili da navedeno zemljište nije bilo u vlasništvu njihovog pretka u trenutku njegove smrti, što je glavni razlog zbog kojeg su pokrenuli ovaj postupak. Takođe su tvrdili da: (a) nikada se nije postupilo u skladu sa članom 30 Zakona o morskom dobru iako je bilo nesporno da je njihov predak bio zakonski vlasnik zemljišta; i (b) relevantnim zakonodavstvom nije bilo zabranjeno privatno vlasništvo zemljišta u zoni morskog dobra i pozvali su se na član 4 Zakona o morskom

dobru i član 20 Zakona o imovini (vidjeti donje stavove 21 i 19). Ponovili su da je susjedna parcela, takođe šuma u zoni morskog dobra, bila takođe u njihovom privatnom vlasništvu i dostavili odluku Uprave za nekretnine od 2. marta 2010. godine. Oni su tvrdili da obrazloženje prvostepenog suda da je navedena odluka bila bez posebnog uticaja ukazuje na pravnu nesigurnost, s obzirom da se isto pravno pitanje tretiralo na različit način bez bilo kakvog objašnjenja u tom smislu.

11. Dana 6. aprila 2012. godine Viši sud je potvrdio prvostepenu presudu. Utvrdio je da je predmetno zemljište nesporno šuma u zoni morskog dobra, da je to državna imovina na osnovu člana 13 Zakona o državnoj imovini i da, stoga, tužioci ne mogu tražiti vlasništvo. Sud je dalje utvrdio da čak i pod pretpostavkom da su tužioci imali vlasništvo nad ovim parcelama, izgubili su ga “u skladu sa Zakonom o državnoj imovini i Zakonom o morskome dobru. U prilog tome ide i član 30 Zakona o morskome dobru na koji se tužioci pozivaju, a kojim je predviđeno da su vlasnici zemljišta u zoni morskog dobra, koji su to zemljište stekli na zakonit način prije stupanja na snagu ovog Zakona i koje je uredno upisano u katastar nepokretnosti kao privatno vlasništvo, imali pravo na naknadu u slučaju eksproprijacije”. Viši sud nije razmatrao odluku od 2. marta 2010. godine i status susjedne parcele zemljišta, ili da li su tužioci mogli naslijediti zemljište.

12. Dana 11. oktobra 2012. godine Vrhovni sud je potvrdio prethodne odluke. Sud nije posebno razmatrao susjednu parcelu zemljišta i odluku od 2. marta 2010. godine. Utvrdio je kako slijedi:

“Kako se radi o nepokretnosti koja se nalazi u pravnom režimu morskog dobra – dobra od opšteg interesa, pravilno su nižestepeni sudovi primijenili materijalno pravo kada su odlučili na izloženi način. Jer, prema odredbi člana 4 Zakona o morskome dobru, koja je važila do stupanja na snagu Zakona o državnoj imovini (“Sl. list CG”, br. 21/09) morsko dobro je u državnoj svojini i nije moglo biti objekat privatne svojine.

Pogrešno tužioci smatraju da se sporni odnos trebao raspraviti primjenom člana 30 Zakona o morskome dobru. Odredbama toga člana regulisana su prava vlasnika zemljišta na morskome dobru koje je stečeno do stupanja na snagu tog Zakona na način da u slučaju izuzimanja imaju pravo na naknadu [...]. To znači da zemljište nije ostalo u režimu privatne svojine, već je po samom zakonu postalo državna svojina.

Isto tako, ne može se ovaj spor raspraviti ni primjenom člana 20 stav 2 Zakona o svojinsko pravnim odnosima (“Sl. list CG”, br. 13/2009), kako se to revizijom zagovara, jer se on ne može primijeniti retroaktivno na odnose koji su nastali prije njegovog stupanja na snagu. Na morskome dobru izuzetno se može steći pravo svojine tek nakon stupanja na snagu tog zakona.”

13. Dana 25. decembra 2012. godine prvi i drugi podnosilac predstavke i otac trećeg i četvrtog podnosioca predstavke su uložili ustavnu žalbu. Tvrdili su, *inter alia*, da nije tačno da zemljište u zoni morskog dobra ne

može biti privatno vlasništvo, jer su mnoge parcele u toj zoni bile privatno vlasništvo, uključujući parcelu susjednu sa predmetnom parcelom, koja je bila u njihovom vlasništvu. Pozvali su se na pravo na pravično suđenje i pravo na imovinu, i ponovili značaj pravne sigurnosti.

14. Dana 23. jula 2014. godine Ustavni sud je odbio ustavnu žalbu. Utvrdio je da je procjena nižih sudova bila “zasnovana na tačnoj primjeni materijalnog prava i njegovom ustavno prihvatljivom tumačenju, u skladu sa članom 6 Konvencije”. Što se tiče člana 1 Protokola 1, sud je utvrdio da se zahtjev koji je odbijen jer tužioci nijesu ispunili zakonske uslove nije smatrao imovinom koja bi mogla predstavljati imovinska prava, pa stoga takođe nije moglo biti povrede takvog prava. Ova odluka je dostavljena najranije 13. oktobra 2014. godine.

15. Dana 16. decembra 2014. godine otac trećeg i četvrtog podnosioca predstavke je preminuo, ostavljajući trećeg i četvrtog podnosioca predstavke kao svoje nasljednike.

16. Dana 27. maja 2015. godine Vrhovni sud je zauzeo načelni pravni stav u vezi korišćenja zemljišta u zoni morskog dobra. Zauzimajući ovaj stav, Vrhovni sud je analizirao relevantne domaće propise, uključujući Ustav, Zakon o morskome dobru iz 1992. godine, Zakon o imovini i Zakon o državnoj imovini. Utvrdio je, *inter alia*, da je članom 20(2) Zakona o imovini predviđeno da izuzetno zona morskog dobra može biti u privatnom vlasništvu dok je istovremeno članom 22 stav 3 istog Zakona predviđeno da obala ne može biti privatno vlasništvo. Takođe je utvrdio da uslovi pod kojima zona morskog dobra može biti u privatnom vlasništvu nijesu zakonom određeni, “što ostavlja otvorena brojna pitanja o primjeni u praksi”. Sud je zaključio da se analizom [relevantnih odredbi] može zaključiti da ostvarivanje prava na privatno vlasništvo u zoni morskog dobra nije moguće osim u izuzetnim slučajevima koji nijesu definisani zakonom. Takođe se može zaključiti da pitanje zakonitosti ostvarivanja prava u odnosu na zonu morskog dobra nije regulisano na precizan i jasan način...”, ali da je činjenica da su postojala imovinska prava u zono morskog dobra stečena na osnovu zakona, kako je navedeno u članu 30 Zakona o morskome dobru.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Ustav Crne Gore iz 2007. godine (objavljen u “Sl. listu Crne Gore”, br. 01/07)

17. Članom 58 je zagarantovano pravo na imovinu. Konkretno, predviđeno je da su prirodna bogatstva i dobra u opštoj upotrebi državna imovina.

B. Zakon o osnovama svojinsko-pravnih odnosa iz 1980. godine (objavljen u “Sl. listu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije”, br. 006/80 i 036/90, “Sl. list Savezne Republike Jugoslavije”, br. 029/96 i Sl. list Republike Crne Gore, br. 052/04)

18. Ovim Zakonom su detaljno regulisana imovinska prava. Članom 20 je predviđeno da se imovina može steći *ex lege*, zakonskom transakcijom, putem nasljeđivanja, ili na osnovu odluke koju izda državni organ u skladu sa zakonom.

C. Zakon o svojinsko-pravnim odnosima iz 2009. godine (objavljen u „Sl. listu Crne Gore“, br. 19/09)

19. Zakonom o svojinsko-pravnim odnosima iz 2009. godine je stavljen van snage prethodni Zakon. Članom 20 stav 2 je predviđeno da dobra od opšteg interesa, uključujući šume i zemljište pod šumama, i izuzetno morsko dobro mogu biti privatno vlasništvo. Članom 22 stav 3 je predviđeno da prirodna bogatstva, uključujući morsku obalu, ne mogu biti u privatnom vlasništvu. Članom 28 je predviđeno da se imovina može steći, *ex lege*, na osnovu pravnog posla, putem nasljeđivanja ili na osnovu odluke države u skladu sa zakonom.

20. Članom 91 je predviđeno da će se imovina pokojnika prenijeti *ex lege* na njegove nasljednike u trenutku njegove smrti.

D. Zakon o morskome dobru (objavljen u „Sl. listu Republike Crne Gore“, br. 014/92, 059/92, 027/94, „Sl. listu Crne Gore“, br. 051/08, 021/09, 073/10, 040/11)

21. Članom 3 je morsko dobro definisano kao dio obale do linije do koje dopiru najveći talasi za vrijeme najjačeg nevremena i najmanje 6 metara izvan toga. Skupština može proglasiti morskim dobrom i zemlju izvan ovih granica. Članom 4 je predviđeno je zona morskog dobra imovina države, ali da izuzetno, zemljište van linije od 6 metara koje je Skupština proglasila za morsko dobro, može biti privatno vlasništvo.

22. Članom 30 je predviđeno, *inter alia*, da vlasnici zemljišta u zoni morskog dobra koji su stekli imovinu na zakonit način prije nego što je ovaj Zakon stupio na snagu, i koje je uredno upisano u Katastar nepokretnosti kao privatna imovina, imaju pravo na nadoknadu u slučaju eksproprijacije, na osnovu odredbi o eksproprijaciji.

23. Ovaj Zakon je stupio na snagu 11. aprila 1992. godine.

E. Zakon o državnoj imovini (objavljen u „Sl. listu Crne Gore“, br. 021/09 i 040/11)

24. Ovaj Zakon je stupio na snagu 28. marta 2009. godine i time je stavljen van snage član 4 Zakona o morskom dobru iz 1992. godine. Članovima 9, 10 i 13, uzetim skupa, predviđeno je, *inter alia*, da su šume, šumsko zemljište u zoni morskog dobra zajednički resursi kojima raspolaže Crna Gora.

F. Zakon o parničnom postupku (objavljen u “Sl. listu Republike Crne Gore”, br. 22/04, 28/05 i 76/06 i “Sl. listu Crne Gore”, br. 73/10, 47/15, 48/15, 51/17 i 75/17)

25. Članom 2 je predviđeno da će sud odlučivati u okviru granicama zahtjeva.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 1 PROTOKOLA 1 UZ KONVENCIJU

26. Podnosioci predstavke su se žalili na osnovu člana 1 Protokola 1 uz Konvenciju da su njihove parcele bile *de facto* eksproprisane a da im nije isplaćena bilo kakva nadoknada za to. Članom 1 Protokola 1 je predviđeno kako slijedi:

“Svako fizičko i pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom i opštim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primjenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi kontrolisala korišćenje imovine u skladu sa opštim interesima ili da bi obezbijedila naplatu poreza ili drugih dažbina ili kazni.”

27. Vlada je osporila ove navode.

A. Podnesci stranaka

28. Vlada je tvrdila da su žalbe neprihvatljive po različitim osnovima, uključujući i to da su nekompatibilne *ratione temporis* i *ratione materiae*. Konkretno, Vlada je tvrdila da je predmetno zemljište nacionalizovano 1990. godine, što je bilo prije smrti pretka podnosilaca predstavke, pa da na osnovu toga nije bilo dio njegove zaostavštine kada je preminuo. S obzirom da je oduzimanje zemljišta trenutni čin i da se nacionalizacija dogodila prije nego što je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Crnu Goru, žalbe podnosilaca predstavke su nekompatibilne *ratione temporis*. S obzirom da članom 1 Protokola 1 nije zagarantovano pravo na sticanje imovine, njihove žalbe su takođe nekompatibilne *ratione materiae*. Vlada se pozvala na

presudu *Kopecký protiv Slovačke* [VV], br. 44912/98, stav 35, ECHR 2004-IX.

29. Podnosioci predstavke su osporili tvrdnje Vlade. Konkretno, predmetno zemljište nikada nije bilo nacionalizovano, i Vlada nije dostavila dokaze za suprotne tvrdnje. Podnosioci predstavke su priznali da njihov predak nije bio upisan kao vlasnik zemljišta kada je preminuo, ali da su upravo zbog toga oni pokrenuli građanski postupak. Da je on bio upisan kao vlasnik ne bi bilo potrebe za bilo kakvim sudskim postupkom jer bi oni bili proglašeni njegovim nasljednicima u ostavinskom postupku.

B. Zaključak Suda

30. Relevantni principi, u ovom smislu, su dati u, na primjer, *Kopecký, gore citirana*, stav 35. Sud ponavlja, konkretno, da može ispitati žalbe samo u onoj mjeri u kojoj se one tiču događaja koji su se desili nakon što je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Državu Ugovornicu. Takođe ponavlja da lišavanje prava vlasništva ili drugog prava *in rem* je u suštini automatski čin i ne proizvodi trajnu situaciju "lišavanja prava" (vidjeti *Malhous protiv Češke Republike* (odl.), [VV], br. 33071/96, ECHR 2000-XII, i ostali izvori).

31. Vraćajući se na konkretan predmet, Sud primjećuje da je predmetno zemljište bilo u zakonitom posjedu pretka podnosioca predstavke, kako su utvrdili domaći sudovi (vidjeti gornji stav 9). Ipak, domaći sudovi su takođe utvrdili da zemljište nije bilo dio imovine posljednjeg pretka podnosioca predstavke u trenutku njegove smrti 1997. godine, što su potvrdili i podnosioci predstavke (vidjeti gornji stav 29). Iako nije pribavljena odluka o prenosu vlasništva, jasno je da je predmetno zemljište dodijeljeno državi neodređenog datuma 1997. godine, što je mnogo prije 3. marta 2004. godine kada su Konvencija i Protokoli uz nju stupili na snagu u odnosu na tuženu državu. Kako je lišavanje prava vlasništva trenutni čin i ne proizvodi kontinuiranu situaciju "lišavanja prava", Sud smatra da su žalbe podnosioca predstavke na osnovu člana 1 Protokola 1 nekompatibilne *ratione temporis* sa odredbama Konvencije u smislu člana 35 stav 3 (a).

32. Imajući u vidu ovaj zaključak, nije neophodno da Sud ispituje dalje primjedbe Vlade u vezi sa prihvatljivošću ove žalbe.

II. NAVODNA POVREDA ČLANA 6 KONVENCIJE U VEZI PRAVIČNOSTI POSTUPKA

33. Podnosioci predstavke su se žalili na osnovu člana 6 Konvencije da su odluke domaćih sudova bile proizvoljne u pogledu različitih statusa susjedne parcele u kom smislu domaći sudovi nijesu dali bilo kakvo obrazloženje, što je, po njihovom mišljenju, dovelo do pravne nesigurnosti. Pozvali su se na član 6 Konvencije koji glasi kako slijedi:

“Tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ..., svako ima pravo na pravično ... suđenje... pred ... sudom ...”

34. Vlada je osporila ove navode.

A. Podnesci stranaka

35. Vlada je tvrdila da nije na Sudu da procjenjuje kako su domaći sudovi primijenili nacionalne zakone, niti je njegov zadatak da se bavi činjeničnim ili zakonskim greškama osim ako su njima povrijeđena prava i slobode zaštićene Konvencijom. Dok član 6 obavezuje sudove da daju obrazloženja svojih odluka, to se ne može shvatiti kao zahtijevanje detaljnog odgovora na svaki argument. Vlada se složila da zemljište u zoni morskog dobra može biti u privatnom vlasništvu pod određenim okolnostima. Ipak, članom 2 Zakona o parničnom postupku je predviđeno da će sudovi odlučivati samo u okvirima tužbenog zahtjeva, a zahtjevi podnosilaca predstavke su imali za cilj da budu priznati kao vlasnici zemljišta po osnovu nasljeđivanja. Sudovi su odbacili njihov zahtjev, utvrđujući da u vrijeme njegove smrti, njihov poslednji predač nije bio vlasnik spornog zemljišta pa ga na osnovu toga oni nijesu mogli ni naslijediti. Ostale okolnosti i činjenice, s toga, nijesu bile relevantne za odlučivanje po njihovom zahtjevu. Na osnovu toga, podnosioci predstavke su imali pravično suđenje i njihov zahtjev je bio očigledno neosnovan.

36. Podnosioci predstavke su ponovili svoje žalbe. Tvrdili su da njihov predač zaista nije bio upisan kao vlasnik zemljišta u trenutku njegove smrti, ali da su upravo zbog toga oni pokrenuli postupak. Sudovi su odbili njihov zahtjev na osnovu toga što je predmetno zemljište bilo u zoni morskog dobra, i kao takvo nije moglo biti privatno vlasništvo, dok je Vrhovni sud potvrdio u svom načelnom pravnom stavu da je privatno vlasništvo moguće čak i u toj zoni.

B. Zaključak Suda

1. Prihvatljivost

37. Relevantni principi u odnosu na primjenu člana 6 su dati, na primjer, u *Lupeni Grčka Katolička Eparhija i drugi protiv Rumunije* [VV], br.76943/11, stav 71, ECHR 2016 (izvodi) i *Károly Nagy protiv Mađarske* [VV], br. 56665/09, stavovi 60-63, ECHR 2017. Konkretno, pod “pravima i obavezama” na osnovu člana 6 se podrazumijevaju prava i obaveze za koje se može reći, ili bar razumno pretpostaviti da su priznata na osnovu domaćeg zakona, bez obzira na to da li su zaštićena Konvencijom (vidjeti *Boulis protiv Luksemburga* [VV], br.37575/04, stav 90, ECHR 2012). Zahtjev je, ipak, samo da podnosilac predstavke ima “održiv argument”, a

ne da će neophodno pobijediti (vidjeti *Neves e Silva protiv Portugala*, 27. april 1989. godine, stav 37, Seria A br. 153-A).

38. Član 6, stav 1 ne garantuje nikakav konkretan sadržaj (građanskih) „prava i obaveza“ u materijalnom zakonodavstvu Država potpisnica: Sud ne može tumačenjem člana 6, stav 1 da kreira neko materijalno pravo za koje u Državi o kojoj je riječ ne postoji zakonski osnov. Odredbe relevantnog domaćeg zakonodavstva i njihovo tumačenje od strane domaćih sudova moraju predstavljati polaznu tačku. Ovom Sudu moraju biti predloženi snažni razlozi da bi donio zaključak koji se razlikuje od onih koje su donijeli viši nacionalni sudovi i, nasuprot njima, utvrdio da postoji pravo koje je priznato domaćim zakonodavstvom (vidjeti *Boulois*, gore citirana, stav 91). Sud se prilikom ovog ocenjivanja mora udubiti i sagledati stvari ispod površine i jezika koji se koristi i usredsrediti se na realne okolnosti u datoj situaciji (vidjeti *Boulis*, gore citirana, stav 92). Ostali kriterijumi koje Sud može uzeti u razmatranje uključuju činjenicu da su domaći sudovi ispitivali osnovanost zahtjeva podnosioca predstavke (vidjeti *Vilho Eskelinen i drugi protiv Finske* [VV], br.63235/00, stav 41, ECHR 2007-II).

39. Vraćajući se na konkretan predmet, Sud prije svega primjećuje da su domaći sudovi ispitivali osnovanost zahtjeva podnosilaca predstavke. Drugo, čak iako su u postupku koju su pokrenuli podnosioci predstavke sudovi smatrali da zemljište u zoni morskog dobra ne može biti privatno vlasništvo, podnosioci predstavke su dostavili dokaz za suprotno, naročito relevantnu odluku od 2. marta 2010. godine koja se odnosi na susjednu parcelu, takođe u zoni morskog dobra. Konačno, sam Vrhovni sud je utvrdio da, iako su neke zakonske odredbe koje se odnose na vlasništvo nad zemljištem u zoni morskog dobra kontradiktorne i uslovi pod kojima zona morskog dobra može biti privatno vlasništvo nijesu predviđeni zakonom, sticanje prava privatne svojine u zoni morskog dobra je moguće u izuzetnim slučajevima. U ovom smislu, Sud smatra da su podnosioci predstavke imali, makar na osporivim osnovama, žalbu na osnovu domaćih zakona, što čini primjenjivim član 6.

40. Sud primjećuje da ova žalba nije očigledno neosnovana u smislu člana 35 stav 3(a) Konvencije. Dalje primjećuje da nije neosnovana po bilo kom drugom osnovu. S toga mora biti proglašena prihvatljivom.

2. Osnovanost

41. Relevantni principi u vezi odredbi obrazloženja sudova su detaljno dati u *Perez protiv Francuske* [VV] (br.47287/99, stavovi 80-83, ECHR 2004-I). Konkretno, Sud ponavlja da član 6 stav 1 obavezuje sudove da obrazlože svoje presude, ali se ne može smatrati da se traži detaljan odgovor na svaki argument (vidite *Van de Hurk protiv Holandije*, 19. april 1994. godine, stav 61, Serija A br. 288). Do koje mjere se ova obaveza davanja obrazloženja primjenjuje može biti različita zavisno od prirode odluke.

Štaviše, neophodno je da se uzme u obzir, *inter alia*, raznovrsnost tvrdnji koje stranke u sporu mogu iznijeti pred sudove i razlike koje postoje u Državama Ugovornicama u odnosu na zakonske odredbe, običajna pravila, pravne stavove i prezentiranje i izradu presuda. Iz tog razloga, pitanje da li su sudovi propustili da ispune obavezu da daju obrazloženje, odstupajući od člana 6, može samo biti posmatrano u svijetlu okolnosti predmeta. Ukoliko bi, ipak, tvrdnja, ako bi bila prihvaćena, bila odlučujuća za ishod predmeta, zahtijevala bi konkretan i brz odgovor suda u svojoj presudi (vidjeti *Hiro Balani protiv Španije*, 9. decembar 1994. godine, stavovi 27-28, Seria A, br. 303-B i *Ruiz Torija protiv Španije*, 9. decembar 1994. godine, stavovi 29-30, Seria A br. 303-A).

42. Vraćajući se na konkretan predmet, Sud primjećuje da su podnosioci predstavke tražili, na prvom mjestu, da budu priznati kao vlasnici predmetnog zemljišta po osnovu nasljeđivanja. Ipak, kako je valjano obrazložio Osnovni sud (vidjeti gornji stav 9), poslednji predak podnosilaca predstavke nije bio registrovan kao vlasnik predmetnog zemljišta u trenutku njegove smrti 1997. godine. Sud dalje primjećuje da su se tokom postupka podnosioci predstavke pozivali isključivo na različit status susjedne parcele. Oni su tvrdili da bi bilo proizvoljno da se odbaci njihov zahtjev, i da postojanje različitog statusa vodi do pravne nesigurnosti. U postupku pred Sudom su se žalili da domaći sudovi nijesu odgovorili na ovaj konkretan argument. Ipak, Sud primjećuje da je Osnovni sud uzeo u obzir tvrdnju podnosilaca predstavke smatrajući da odluka Uprave za imovinu od 2. marta 2010. godine nije bila od naročitog značaja jer se nije odnosila na zemljište koje je bilo predmet ispitivanja u domaćem postupku (*ibid.*). Viši sud, iako se nije pozivao na odluku od 2. marta 2010. godine ili na status susjedne parcele, je objasnio zbog čega podnosioci predstavke nijesu mogli tražiti vlasništvo nad predmetnim zemljištem. Ovaj sud je naveo da, i pod pretpostavkom da su imali vlasništvo, u svakom slučaju su ga izgubili u skladu sa Zakonom o morskom dobru iz 1992. godine i Zakonom o državnoj imovini iz 2009. godine (vidjeti gornji stav 11). Kako se Viši sud pozivao na Zakon o morskom dobru iz 1992. godine, njegovo obrazloženje se shodno tome baziralo na zakonskom okviru koji je bio na snazi prije smrti pretka podnosilaca predstavke 1997. godine. Sa svoje strane, Vrhovni sud je potvrdio presudu Višeg suda, pojašnjavajući da je zaista bilo u skladu sa Zakonom o morskom dobru iz 1992. godine da obala ne može biti predmet privatne svojine. Prihvatio je da je privatno vlasništvo u zoni morskog dobra bilo moguće na osnovu Zakona o svojinsko-pravnim odnosima iz 2009. godine, ali samo ako je imovinsko pravo stečeno nakon stupanja na snagu tog Zakona, što nije bio slučaj sa podnosiocima predstavke (vidjeti gornji stav 12).

43. U smislu gore navedenog, naročito u svijetlu obrazloženja Vrhovnog suda, kojim se objašnjava da podnosioci predstavke nijesu mogli zahtijevati vlasništvo zbog Zakona o morskom dobru iz 1992. godine, Sud smatra da

nije bilo neophodno da domaći sudovi odgovaraju na argumente o vlasništvu zasnovanom na odluci donijetoj 2010. godine, nakon stupanja na snagu Zakona iz 2009. godine. Drugim riječima, Sud smatra da su domaći sudovi pružili u svojim presudama konkretne i eksplicitne razloge za odbijanje zahtjeva podnosilaca predstavke, čime je postao irelevantan njihov kasniji argument zasnovan na statusu susjedne parcele. Shodno tome, nije bilo povrede člana 6 stav 1 Konvencije.

IZ TIH RAZLOGA SUD,

1. *Proglašava*, jednoglasno, žalbe na osnovu člana 1 Protokola 1 neprihvatljivim;
2. *Proglašava*, jednoglasno, žalbe na osnovu člana 6 prihvatljivim;
3. *Utvrdjuje*, sa četiri glasa prema tri, da nije bilo povrede člana 6 Konvencije.

Sačinjeno na engleskom jeziku, u pismenoj formi 17. jula 2018. godine, na osnovu Pravila 77 stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda.

Stanley Naismith
registrar

Robert Spano
predsjednik

U skladu sa članom 45 stav 2 Konvencije i Pravila 74 stav 2 Poslovnika Suda, izdvojeno mišljenje sudija Vučinić, Gričco i Mourou-Vikström je dato u prilogu ove presude.

R.S.
S.H.N.

ZAJEDNIČKO IZDVOJENO MIŠLJENJE SUDIJA VUČINIĆ,
GRITCO I MOUROU-VIKSTRÖM

Na našu žalost, ne možemo se složiti sa nalazom većine da nije bilo povrede člana 6 stav 1 Konvencije u konkretnom predmetu. Razlozi koji objašnjavaju naš stav su sledeći.

1. Na osnovu ustanovljene prakse Suda, dobro je poznato da član 6 stav 1 obavezuje sudove da obrazlože svoje presude, ali se ne može smatrati da se traži detaljan odgovor na svaki argument niti je Evropski sud pozvan da ispita da li su argumenti adekvatno ispunjeni (vidite *Van de Hurk protiv Holandije* 19. april 1994. godine, stav 61, Serija A br. 288). Opseg do kojeg se ova dužnost davanja obrazloženja primjenjuje, može varirati zavisno od prirode odluke i mora biti određena u svijetlu okolnosti predmeta (vidjeti *García Ruiz protiv Španije* [VV], br. 30544/96, stav 26, ECHR 1999-I). Štaviše, neophodno je da se uzme u obzir, *inter alia*, različitost tvrdnji koje stranke u sporu mogu iznijeti pred sudove i razlike koje postoje u Državama Ugovornicama u odnosu na zakonske odredbe, običajna pravila, pravne stavove i prezentiranje i izrada presuda. Iz tog razloga, pitanje da li su sudovi propustili da ispune obavezu da navedu obrazloženje, odstupajući od člana 6, može samo biti posmatrano u svijetlu okolnosti predmeta. Ukoliko bi, ipak, tvrdnja, ako bi bila prihvaćena, bila odlučujuća za ishod predmeta, kao što je bio slučaj sa podnosiocima predstavke, zahtijevala bi konkretan i brz odgovor suda u svojoj presudi (vidjeti *Hiro Balani protiv Španije*, 9. decembar 1994. godine, stavovi 27-28, Seria A, br. 303-B i *Ruiz Torija protiv Španije*, 9. decembar 1994. godine, stavovi 29-30, Seria A br. 303-A).

2. U konkretnom predmetu, zahtjev podnosioca predstavke je odbijen na osnovu toga što je predmetno zemljište bilo u zoni morskog dobra i kao takvo državna imovina koja ne može biti privatno vlasništvo. U toku postupka podnosioci predstavke su stalno i eksplicitno tvrdili da zemljište u zoni morskog dobra može biti privatno vlasništvo i pozivali se na različit status susjedne parcele, takođe u zoni morskog dobra, koju oni posjeduju. Primjedba podnosioca predstavke, da je bila prihvaćena, je mogla biti odlučujuća za ishod njihovog predmeta, i kao takva je zahtijevala ubjedljiv i brz odgovor domaćih sudova. Osnovni sud je odbio argument jer „nije od presudnog značaja“ bez davanja bilo kakvog daljeg objašnjenja u tom smislu, i ni Viši sud ni Vrhovni sud se nijesu na nju pozivali. Na taj način, domaći sudovi nijesu pružili konkretan i brz odgovor na podnesak od osnovnog značaja koji su dostavili podnosioci predstavke.

3. Preciznije, podnosioci predstavke su pred domaće sudove postavili dva suštinska argumenta koji idu u prilog njihovim žalbama za priznavanje imovinskih prava: (i) susjedna parcela koja je takođe smještena u zoni morskog dobra je bila u privatnom posjedu; i (ii) članom 4 Zakona o morskome dobru iz 1992. godine je dozvoljena mogućnost da pojedinci privatno posjeduju zemljište u zoni morskog dobra, čak i ako ova mogućnost ostaje izuzetak. Uprkos činjenici da su ovi argumenti bili odlučujući za ishod parnice, domaći sudovi nijesu dali odgovor u ovom smislu. Po našem mišljenju, domaći sudovi su trebali da odluče na jasan i eksplicitan način o razlozima zbog kojih - i pod kojim uslovima - predmetno zemljište nije imalo isti pravni status kao susjedna parcela i zbog čega takozvani „izuzetni slučajevi“ nijesu mogli biti primijenjeni u odnosu na sporno zemljište.

4. U sličnim situacijama, kada domaći sudovi nijesu ispitivali glavne argumente koji su imali suštinski značaj za podnosioc predstave, Sud je utvrdio povredu člana 6 stav 1 Konvencije (vidjeti *Mitrofan protiv Republike Moldavije*, br. 50054/07, stavovi 42-55, 15. januar 2013. godine; *Kuznetsov i drugi protiv Rusije*, br. 184/02, stav 84, 11. januar 2007. godine; *Pronina protiv Ukrajine*, br. 63556/00, stav 25, 18. jul 2006. godine).

5. Na osnovu člana 6 stav 1 Konvencije, stranka u sudskom postupku takođe može očekivati da sudovi daju obrazloženje kako bi se razumjeli razlozi na kojima je odluka zasnovana, skupa sa konkretnim i brzim odgovorom na one tvrdnje koje su odlučujuće za ishod predmetnog postupka (vidjeti *Ruiz Torija*, gore citirana, stav 29). Teško da se može reći da su domaći sudovi ispunili ovu obavezu u odnosu na konkretan predmet.

6. Dalje, 27. maja 2015. godine Vrhovni sud Crne Gore je zauzeo opšti pravni stav koji se odnosi na upotrebu zemljišta u zoni morskog dobra. Analizirao je relevantno domaće zakonodavstvo, uključujući Ustav, Zakon o morskome dobru iz 1992. godine, Zakon o svojinsko-pravnim odnosima i Zakon o državnoj imovini. Utvrdio je, *inter alia*, da je članom 20(2) Zakona o svojinsko-pravnim odnosima predviđeno da izuzetno zona morskog dobra može biti privatno vlasništvo, dok je istovremeno, članom 22(3) istog zakona predviđeno da obala ne može biti u privatnom vlasništvu. Takođe je utvrđeno da uslovi pod kojima zona morskog dobra može biti u privatnom vlasništvu nijesu predviđeni zakonom, „što ostavlja otvorenim brojna pitanja o praktičnoj primjeni“. Vrhovni sud je naveo kako slijedi:

“Analizom navedenih zakona može se zaključiti da sticanje prava privatne svojine na morskome dobru nije moguće osim izuzetaka koji zakonom nijesu definisani. Takođe se može zaključiti da na precizan i jasan način nije regulisano pitanje zakonito stečenih prava na morskome dobru, što je suština spornog pravnog pitanja.”

Ipak, činjenica je da je bilo zakonski stečenih prava u zoni morskog dobra, kako je navedeno članom 30 Zakona o morskom dobru.

7. U ovom kontekstu treba primijetiti da je Vrhovni sud, iako je priznao pravne praznine i nedostatak preciznih regulativa u domenu tumačenja i primjene Zakona o morskom dobru iz 1992. godine, nije uradio ništa da reguliše ovo pitanje, i na taj način je ostavio prostor za različite i nejednake odluke kada su u pitanju iste ili slične činjenične situacije u tom domenu, što se dogodilo u slučaju podnosioca predstavke.

8. Prema tome, kombinovani efekti gore navedenih nedostataka u presudama crnogorskih sudova, nedostatak jasnog odgovora na glavne tvrdnje podnosioca predstavke, nedostatak odgovarajućeg obrazloženja i nemogućnost Vrhovnog suda Crne Gore da obezbijedi pravnu sigurnost i jasnoću na polju tumačenja i implementacije Zakona o morskom dobru iz 1992. godine, ubijedili su nas da predmet podnosioca predstavke nije bio razmotren u skladu sa zahtjevima pravičnog suđenja, te da je na osnovu toga bilo povrede člana 6 stav 1 Konvencije.